

Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség

Tisztelt Bírálóbizottság, díjazottak, jelenlévők!

1989 tavaszához közeledve már a Szovjetunió legnyugatibb részében is érezni lehetett a palackból szabadulni készülő szabadabb szellemet. A diktatórikus rendszer még tartotta magát, titkosszolgálatok és rendvédelmi szervek a társadalom minden rezdülésre, megmozdulásra figyeltek, ám ennek ellenére sokan felismerték, úgy érezték, hogy eljött a pillanat, amikor a magyar közösségnek is meg kell tenni azokat a lépéseket, melyek kis magyar nemzetrészenket fölemelhetik.

Miután Kijevben megalakult az ukrán nyelv és kultúra felemelését hirdető Sevcsenkó Társaság, erre reagálva az ungvári egyetemi értelmiség kezdeményezi a Társaság megyei tagozatának megalakulását. Ösztönzésükre Fodó Sándor vezetésével magyar kezdeményező csoport jön létre, s 1989. február 26-án Ungvárra – a szakszervezetek megyei székházába – összehívják Kárpátalja magyar értelmiségének képviselőit. A hatalmi szervek mindent elkövettek, hogy az alulról szervezendő magyar kulturális közösség ne olyan legyen, amelyet a magyarság megálmódott. Azt szerették volna elérni, hogy a létesítendő szervezet a Szovjet-Magyar Baráti Társaságra épülve, annak tagozataként, esetleg a Sevcsenko Társaság zsebszervezeteként működött volna. A zsúfolásig telt klubterem közönsége azonban minden ilyen irányú kezdeményezést félreállítva, éles, érzelmekkel fűtött vitában megalakítja a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetséget, létrehozza az elnökséget, és első elnökévé – a hatalom által támogatott aspiránsok helyett – az ellenzéki múltjáról jól ismert és tisztelt Fodó Sándort választja.

A megalakulás kinyilatkoztatását követően hosszú háttér-csatorozás következett az elismertetésért, a bejegyeztetésért. De ez már a közösséget nem fogta vissza, hogy egymásba kapaszkodva létrehozza a kárpátaljai magyarság közösség védőhálóját. Egy-két hónap alatt megalakultak az alapszervezetek, és mintha mindig tudták volna, mit kell tenni, a hiányzó magyar nyelvű óvodák, iskolák indítását kezdeményezték. Decemberben, a Romániai forradalom kitörését követően rögtön adományokat gyűjtöttek erdélyi testvéreinknek. Az asszonyok cukorba, rizsbe, sóba és lisztbe üzeneteket, egy-egy biztató ígét és levélcímüket rejtették annak reményében, hogy valaki elolvassa és válaszol.

A nevezetes esztendő őszéhez közeledve Kárpátalja magyarsága egy emberként, egy szívvel, egy lélekkel állt ki az 1944 őszen a sztálini légerekbe hurcolt magyar férfiak igazságának kimondása és rehabilitálásának követelése mellett. Ezt a megmozdulást azonban már a KMKSZ szervezte és irányította. A falvakban összeírták az elhurcoltak listáját, számba vették a halottakat. S a következő év őszén már közadakozásból emlékműveket is állítottak, hogy az ártatlanok lelkét hazasegítve, jelképesen eltemethessék őket. Pezsgett az élet, mindenki tenni akart valamit, és szötte-fonta a közösség nagy, szinte hetven éve tartó álmait.

Az alapítók legfőbb érdeme az volt, hogy a politikai helyzet lehetőséget felismerve, bátran megtették a megfelelő lépéseket. Felismerték, hogy a közösségnek szüksége van mindenre, amiben eddig nem volt része: szabad sajtóra, magyar könyvekre, rádióra, Tv-re, színházra, szakképzésre, egyetemre, gimnáziumra, magyar óvodákra és elsősorban, hogy a falvak a régi magyar neveikkel visszacapják méltóságukat.

És jöttek az első választások. Minden településen, és minden szintre jelöltek állítottak, akik nagy része bizalmat kapott a választóktól. Igaz, ezen a téren már megmutatkozott a különbség magyar és magyar között, mert minden népben és közösségben akadnak Jannus arcúak, akik érdekeik szerint váltanak színt, véleményt, kiállást. De maradtak a hűségesekek és kitartók, akik anyagi támogatás nélkül, néha a családi költségvetés rovására, önként és boldogan tették a dolgukat.

A szervezetté alakulás második fázisa akkor kezdődött, amikor színre léptek a fiatalabb, már politológiai képzéssel bíró generáció tehetséges képviselői, és az alapítókkal karöltve szakmai szintre helyezték a további szervezeti építkezést. Ennek a folyamatnak egyik meghatározó személyisége volt az 56-os múlttal rendelkező Milován Sándor, akihez csatlakoztak a fiatalabb harcostársak: Gulácsy Géza, Kovács Miklós és Brenzovics László, akik a mai napig a szervezetért ténykednek. A következetes kiállásnak köszönhetően a közösségi álmok lépésről lépésre valósággá váltak. A kárpátaljai magyarságnak lett saját lapja, a falvak visszakapták magyar nevüket, magyar tagozatok nyíltak az óvodákban. Számos településen, ahol nem volt intézményes magyar oktatás, magyar elemi iskolák nyíltak, a szórványban pedig magyar osztályok. A közösségek visszakapták templomaikat és a Szovjetunió széthullásának utolsó pillanatában sikerült létrehozni a magyar színházat, melynek első dramaturgja Brenzovics László lett. A közösség terveket készített egy anyanyelvű oktatási hálózat létrehozásáról. Előbb a korábbi generáció által készített 1972-es beadvány céljainak értelmében az Ungvári Állami Egyetemen szerettek volna magyar kart létesíteni. A monopóliumát őrző egyetem azonban ettől elzárkózott, ezért 1993 novemberében a KMKSZ és a KMPSZ- együttes elnökségi ülésén, néhai Gulácsy Lajos református püspök támogatásával döntés született egy alapítványi felsőoktatási intézmény létrehozásáról. Nagy volt a kihívás, hisz Bolyaival mondván a „semmitől egy új, más világot kellett létrehozni”. 1994-ben aztán a KMKSZ, a KMPSZ, a Református Egyház és a Beregszászi Városi Tanács részvételével bejegyzésre került a Kárpátaljai Magyar Tanárképző Főiskoláért létesített Jótékonyági Alapítvány, amely már '94 tavaszán kezdeményezte – egyelőre sikertelenül – a főiskola bejegyzését. A szövetség kitartó politikai támogatásának és Brenzovics László állhatatos munkájának köszönhetően a főiskola 1996-ban megkaphatta az oktatásra feljogosító engedélyt, a licenciát. A szervezet talán legnagyobb teljesítménye, hogy immár 25 éve működik az intézmény. Jóban és rosszban, kijevei és budapesti tárgyalásokon és politikai csatározásokon később is a KMKSZ jelenlegi elnöke, Brenzovics László jelentette számunkra a stabilitást és a folytonosságot.

A KMKSZ-t, a kárpátaljai magyarság érdekvédelmi szervezetét sokszor és sok irányból próbálták bomlasztani, de KMKSZ maradt és méltósággal eltakarította az álpróféták után hagyott romokat. A szervezet és vezetőjének nagyságát, érettségét bizonyítja, hogy Ukrajna egyik legkisebb közösségét kitevő kárpátaljai magyarságnak a szava elhallatszik Brüsszelig, New York-ig, mert vezetői nem egyéni érdekeket, hanem a 20. század során sokat szenvedett kárpátaljai magyarok érdekeit képviselik, ezért a KMKSZ már rég a magyar örökség részévé vált. A Magyar Örökség-díj mindezt markánsan hangsúlyozza, felismerhetővé teszi és hitelesíti.

Dr. Orosz Ildikó
